

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 96/04-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. septembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Eduarda Báránya a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť B. S., bytom D. V., zastúpenej ustanoveným advokátom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 569/2001 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 569/2001 p o r u š i l základné právo B. S., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. B. S. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Trenčín povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia B. S. v sume 14 010 Sk (slovom štrnásťtisícdesať slovenských korún) na účet advokáta JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K.

4. Okresný súd Trenčín j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 14 010 Sk (slovom štrnásťtisícdesať slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len ústavný súd“) bola 3. mája 2004 doručená sťažnosť (doplnená podaním z 28. júna 2004) B. S., bytom D. V. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej aj „okresný súd“) v konaní o jej veci (*„o určenie, že nedošlo k zániku práva na bytovú náhradu“*) vedenom pod sp. zn. 12 C 569/2001.

Ústavný súd uznesením z 3. júna 2004 č. k. I. ÚS 96/04-15 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie predmetnú sťažnosť a sťažovateľke na jej žiadosť ustanovil za právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka 10. júla 2001 podala na okresnom súde návrh proti odporcovi V. S. z N. D. (ďalej len „odporca“) na určenie, že nedošlo k zániku jej práva na bytovú náhradu. Už od počiatku však podľa tvrdenia sťažovateľky okresný súd vo veci *„vôbec nekonal a nerozhodol“*, a to i napriek tomu, že ho sťažovateľka listom zo 16. apríla 2002 žiadala o vytyčenia pojednávania. Ani sťažnosť na prietahy v konaní

podaná predsedníčke okresného súdu 23. apríla 2004 nevedla podľa tvrdenia sťažovateľky k náprave. Podľa názoru sťažovateľky okresný súd porušil ňou označené základné právo „... *nakoľko vo veci nekonal 34 mesiacov ...*“.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vyslovil porušenie označeného základného práva, prikázal okresnému súdu „... *aby... vo veci... konal*“, priznal jej finančné zadost'učinenie „*vo výške 250 000 Sk*“ a náhradu trov konania.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, vyjadrením č. Spr 955/2004 z 15. júla 2004 a sťažovateľka prostredníctvom stanoviska svojho právneho zástupcu k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 5. augusta 2004.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou týchto základných práv – inak ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 100/03).

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 12 C 569/2001.

Dňa 10. júla 2001 podala sťažovateľka proti odporcovi okresnému súdu návrh na určenie, že nedošlo k zániku jej práva na bytovú náhradu (právoplatným rozsudkom

okresného súdu sp. zn. 4 C 1311/99-59 z 3. apríla 2000 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 4 C 1311/99 z 28. apríla 2000 bolo odporcovi uložené umožniť sťažovateľke a ich dvom maloletým deťom bývať a užívať časť ich bývalej spoločnej domácnosti v dome v N. D., a to až do zabezpečenia náhradného bytu).

Dňa 1. augusta 2001 vyzval okresný súd odporcu na vyjadrenie k žalobe (výzva bola 30. augusta 2001 vrátená poštou ako nedoručená).

Sťažovateľka podaním doručeným okresnému súdu 29. apríla 2002 žiadala „*urýchliť konanie*“.

Dňa 23. apríla 2004 podala sťažovateľka predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní.

Podľa úradného záznamu z 29. apríla 2004 zákonná sudkyňa uviedla, že k 1. aprílu 2004 má 364 nerozhodnutých vecí v oddelení 12 C a 29 vecí v oddelení 15 C. Veci z rokov 1992 až 2000 má nerozhodnutých 147. Prednostne koná vo veciach v zmysle pokynu predsedníčky okresného súdu a kritérií Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (prostriedky na živobytie, osobný status, rodičovské práva, náhrada škody nevyliciteľne chorým a pod).

Okresný súd 29. apríla 2004 predvolal účastníkov na pojednávanie stanovené na 26. máj 2004. Na tomto pojednávaní okresný súd za prítomnosti účastníkov rozhodol rozsudkom tak, že určil, že právo sťažovateľky na zabezpečenie náhradného bytu nezaniklo a povinnosť odporcu na zabezpečenie náhradného bytu voči nej naďalej trvá.

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

2. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k opodstatnenosti sťažnosti z 15. júla 2004 uviedla: *„Sťažovateľka podala na tunajšom súde dňa 10. 07. 2001 žalobu, ktorou žiadala, aby súd určil, že nedošlo k zániku práva na bytovú náhradu. Rovnopis žaloby bol žalovanému zaslaný 01. 08. 2001. Odvtedy sa vo veci nekonalo.*

Dňa 23. 04. 2004 bola doručená predsedníčke súdu sťažnosť na priet'ahy v predmetnom konaní. Na jej základe došlo k vytýčeniu termínu pojednávania na deň 26. 05. 2004, kedy bol vo veci vydaný rozsudok. Návrhu žalobkyne bolo v plnom rozsahu vyhovené. Rozsudok bol účastníkom doručený a čaká sa na jeho právoplatnosť.

V súvislosti s priet'ahmi v predmetnom konaní si dovoľujem poukázať na skutočnosť, že od územnosprávnej reorganizácie súdu v roku 1996 je tunajší súd personálne poddimenzovaný. V rokoch 1997 – 2000 mal každý sudca okolo 1 000 spisov. V roku 2000 na tunajšom súde pracovalo iba 13 z 23 sudcov. Traja sudcovia za tejto situácie boli napriek výslovnému nesúhlasu predsedníčky súdu a celého kolektívu preložený na stáž odvolacieho súdu. Počet spisov pripadajúcich na každého sudcu bol od 800 do 1 000 vecí. Vzhľadom na tento stav nebolo možné prijať žiadne účinné opatrenia na zabránenie priet'ahov, pretože v kompetencii predsedu súdu nie je možné zabezpečiť dostatočný počet

sudcov alebo zabrániť ich preloženiu na iný súd. Pri uvedených počtoch vecí pripadajúcich na jedného sudcu nebolo možné konať plynulo a rýchle vo všetkých sporoch, najmä za situácie, že okrem zostatkov z predchádzajúcich období prišlo každému sudcovi do jeho oddelenia mesačne 60 - 70 nových vecí.

Ani toho času nie je súd personálne dobudovaný. Štyri sudcovské miesta, na ktoré bol vyhlásený konkurz už v januári minulého roku (2003), nie sú stále obsadené. Napriek tomu došlo k preloženiu ďalších dvoch sudcov na krajský súd, a to bez ich plnej náhrady.

Pri určovaní výšky priznania finančného zadosťučinenia sťažovateľovi by sa malo prihliadať ku skutočnosti, že po podaní sťažnosti na prietahy v konaní súd začal ihneď vo veci konať, vytýčil pojednávanie a vec rozhodol.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti nie je dôvod prikazovať súdu, aby vo veci konal, ani dôvod priznať sťažovateľke tak vysoké zadosťučinenie ako požaduje. “

Právny zástupca sťažovateľky v stanovisku k predmetnému vyjadreniu navrhol, aby ústavný súd: «... námietky odporcu zo dňa 15. 7. 2004 vo vyššie označenej právnej veci pominul ako neopodstatnené.

V tejto súvislosti poukazujeme na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veciach týkajúcich sa práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a to napr. II. ÚS 48/96 č. 11/97 „Nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečovať súdne konanie nezbavuje zodpovednosti za pomalé konanie“ a ďalej „Priznanie ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu i sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto ústavné právo objektívne realizovalo“ (II. ÚS 26/95 č. 7/95).

Tvrdenia predsedníčky Okresného súdu v Trenčíne sa týkajú personálnych a organizačných problémov súdu, ktoré nemajú priamu súvislosť ani náväznosť na prejednávanú vec.

Z týchto dôvodov navrhujeme Ústavnému súdu Slovenskej republiky, aby sťažnosti B. S. vyhovel.»

3. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia

štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. I. ÚS 41/02).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

3.1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že posudzovaná vec nie je sporom, ktorý by bolo potrebné považovať za zložitú vec, ktorá by ovplyvňovala doterajšiu dĺžku konania.

3.2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria (správania sťažovateľky v preskúmvanej veci) ústavný súd nezistil takú závažnú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prieťahom. Sťažovateľka sa o plynulosť priebehu konania zaujímala, čo potvrdzujú jej vyššie uvedené podania (urgencia a sťažnosť).

3.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a konštatuje, že okresný súd bol od 1. augusta 2001 (výzva odporcovi na vyjadrenie k žalobe) do 29. apríla 2004 (predvolanie na pojednávanie), t. j. v trvaní vyše dvoch rokov

a osem mesiacov, bez akýchkoľvek zákonných dôvodov nečinný, keď nevykonával vo veci žiadne úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka počas súdneho konania nachádzala. Vzhľadom na uvedenú dlhodobú nečinnosť okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v konaní došlo k priet'ahom, ktoré neboli spôsobené zložitost'ou veci ani správaním účastníkov konania, ale v dôsledku postupu okresného súdu. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť tieto priet'ahy, nemožno akceptovať. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôžu byť na ťarchu účastníka konania a nemajú povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. Vzhľadom na rozhodnutie okresného súdu vo veci samej (rozsudkom z 26. mája 2004, ktorým sťažovateľke vyhovel) ústavný súd nepovažoval za dôvodné a účelné v zmysle sťažovateľkinho návrhu prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie z dôvodu, že „...v konaní vedenom na Okresnom súde v Trenčíne sú účastníkmi aj maloleté deti P. a M. S., ktoré neustálym sťahovaním sa z podnájmu do podnájmu, museli v tom čase zmeniť aj základnú školu, opustiť svojich priateľov utrpeli nečinnosťou súdu takú psychickú ujmu, ktorá sa vyčíslit' ani nedá. Syn M. má psychické problémy, zhoršený prospech v škole. Je to neustály stav neistoty a očakávania, kedy súd rozhodne a konečne budeme ako rodina zase slušne bývať. Mne nečinnosťou súdu vznikli zbytočné náklady na bývanie z dôvodu, že keby

vo veci súd konal a rozhodol v primeranom čase nemusela som do dnešného dňa platiť zvýšené náklady z dôvodu podnájmu (dokázateľná výška), nakoľko by bol bývalý manžel nútený poskytnúť nám bývanie v dome, alebo poskytnúť nám náhradný byt.

Som toho názoru, že postupom súdu bolo porušené moje právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, pričom samotný spor trvá už viac ako 34 mesiacov a je nezlučiteľný s ust. č. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Táto zdĺhavosť a nekonanie predlžuje stav právnej neistoty mňa ako navrhovateľky a mojich detí do takej miery, že moje právo na súdnu ochranu sa stáva iluzórnym a ohrozuje ho vo svojej podstate. Tohto nároku sa domáham z dôvodu, že skutočne dlhý čas žijeme spolu s deťmi v právnej neistote. Preto žiadam Ústavný súd Slovenskej republiky priznať primerané finančné zadostučinenie ako nenapraviteľnú psychickú ujmu na maloletých deťoch a na mne, sťažovateľke vo výške 250 000 Sk“.

Kedže iba konštatovanie porušenia označeného základného práva nie je dostatočným zadostučinením pre sťažovateľku, ústavný súd uznal za dôvodné priznať jej finančné zadostučinenie, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu považuje za primerané vo výške 30 000 Sk. Ústavný súd osobitne prihliadol na skutočnosť, že sťažnosť sťažovateľky adresovaná predsedníčke okresného súdu na prietahy v konaní sa v okolnostiach prípadu ukázala ako účinný prostriedok nápravy.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnej sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom. Advokát vykonal tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) z 28. júna 2004 a vyjadrenie z 5. augusta 2004. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 13 602 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 534 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za tri úkony teda predstavujú 13 602 Sk a spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (136 Sk v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky) sumu 14 010 Sk.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia tak, ako to je uvedené pod bodom 3 výroku tohto rozhodnutia.

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia, tak ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. septembra 2004